

Toplumsal düzen: Toplumda insanların **kurallara uyarak**, huzur ve güven içinde birlikte yaşamasını sağlayan düzenli yapıdır.

Eşitlik: Tüm bireylerin **kanunlar karşısında aynı haklara sahip olması** ve kimseye ayrıcalık tanınmamasıdır.

Hak: İnsanların doğuştan sahip olduğu ve **kanunlarla korunan** yetkilidir.
(Örneğin: eğitim hakkı, yaşama hakkı)

Vatandaş: Bir devlete **hukuki bağ ile bağlı olan**, hak ve sorumluluklara sahip kişidir.

Temel hak ve sorumluluk: Bireyin sahip olduğu **hakları bilinçli kullanması** ve başkalarının haklarına saygı göstermesidir. Haklar özgürlük sağlar, sorumluluklar düzeni korur.

- **İnsan, birey olarak doğar ancak toplum içinde yaşar. İçinde yaşanan toplumda düzenin sağlanması ve korunması için kuralların olması gerekir.** Bu kurallar bireylere sorumluluklar verirken aynı zamanda onların hak ve özgürlüklerini kullanmasını da sağlar.
- **Temel hak ve ödevlerimiz Anayasamızın ve Anayasamıza bağlı olarak hazırlanan yasalarımızın koruması ve güvencesi altındadır.** Bu haklarımızın birçoğunu doğar doğmaz kullanmaya başlarken seçme ve seçilme, mülkiyet edinme gibi bazı haklarımızı kullanabilmemiz için yetişkin olarak kabul edildiğimiz on sekiz yaşını beklememiz gerekir.

Anayasamızda Yer Alan "Temel Haklar ve Ödevler"den Bazıları

Madde 17 (Yaşama Hakkı)

Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir

Madde 20 (Özel Hayatın Gizliliği)

Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz

Madde 24 (Din ve Vicdan Özgürlüğü)

Herkes vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir

Madde 25 (Düşünce ve İfade Özgürlüğü)

Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz

Madde 27 (Bilim ve Sanat Özgürlüğü)

Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Madde 42 (Eğitim Hakkı)

Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Madde 56 (Sağlık ve Çevre Hakkı)

Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir

Madde 72 (Askerlik Hizmeti ve Görevi)

Vatan hizmeti, her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin Silahlı Kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir.

Madde 73 (Vergi Görevi)

Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür.

Vatandaşlık Haklarımıza Örnekler

- Yaşama hakkı
- Eğitim hakkı
- Düşünce ve ifade özgürlüğü
- Sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı
- Seçme ve seçilme hakkı
- Dilekçe hakkı
- Özel hayatın gizliliği hakkı
- Haber alma hakkı

Vatandaşlık Sorumluluklarımıza Örnekler

- Kanunlara uymak
- Vergi vermek
- Seçimlerde oy kullanmak
- Başkalarının haklarına saygı göstermek
- Çevreyi korumak
- Kamu mallarını korumak
- Vatanını ve milletini sevmek
- Toplumsal kurallara uymak
- **Hak ve özgürlükler, insanların dünyada eşit ve özgür bir şekilde yaşamasına ve toplumsal düzenin sürdürülmesine katkıda bulunur.** Ancak hak ve özgürlüklerimizin sınırsız olmadığı farkında olmalıyız. Bizim kadar diğer insanların da hak ve özgürlüklere sahip olduğu bilinciyle hareket etmeliyiz. Bunun için de hak ve özgürlüklerimizi nasıl kullanacağımızı ve sorumluluklarımızın neler olduğunu belirleyen toplumsal kurallar ve yasalar vardır.
- **Hak,** bir özgürlüğün sağlanması için kişiye anayasa ve kanunlar ile tanınmış yetkilidir.
- Haklar kişilerin toplumda eşit ve özgür bir şekilde yaşamalarını sağlar. Haklarımızı kullanırken diğer insanların haklarına saygı göstermek, sorumluluklarımız arasındadır. Bu sorumluluklar, sadece yasalar tarafından belirlenen kurallara uymayı değil aynı zamanda topluma faydalı olmak için yapılan gönüllü katkıları da kapsar. Birey, haklarını kullanırken sahip olduğu sorumlulukları da yerine getirmelidir.

Sorumluluk sahibi olan bir vatandaşın bazı özellikleri şunlardır:

- Toplumsal yardımlaşma ve dayanışma için düzenlenen etkinliklere katılır.
- Kamu malları ile ortak yaşam alanlarını özenli ve temiz kullanır.
- Vergi vermek, oy kullanmak, kanunlara uymak gibi vatandaşlık görevlerinin önemini bilir.
- Ülkede yaşanan olağanüstü durumlarda (salgın, afet vb.) yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katılır.
- Toplumsal sorunların çözümü için öneriler sunar.
- Toplumun millî ve manevi değerlerini koruyup yaşatmaya istekli olur.
- Toplumsal hayatı düzenleyen kurallara uygun hareket eder.

Dilekçe Hakkı:

- Vatandaşlık haklarımızı kullanmanın ve sorumluluklarımızı yerine getirmenin yollarından biri de dilekçe hakkımızdır. Bir dileği bildirmek için resmî makamlara sunulan, imzalı ve adresli, pullu veya pulatsız yazılara **dilekçe** denir.
- **Dilekçe hakkı** yetkili kamu görevlilerine, devlet organlarına veya diğer kurumlara başvurarak şikayetleri, önerileri ve istekleri yazılı olarak iletebilme hakkıdır.
- **Dilekçe hakkımızı kullanarak yönetimin karar alma sürecine katılabilir,** karşılaştığımız sorunlara çözüm arayabilir, çözüm önerilerinde bulunabilir ve yetkili kurumlara taleplerimizi iletebiliriz

Anayasamızın 74. maddesi ile dilekçe hakkımız güvence altına alınmıştır

Madde 74 : Vatandaşlar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.